

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากตำรา เอกสารรายงานการวิจัยของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกเป็น 5 ประเด็นสำคัญ คือ

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา
3. แนวคิดเกี่ยวกับบัณฑิตวิทยาลัย
4. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่เกิดจาก 2 ส่วน คือ การเรียนและการสอน ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกัน โดยการสอนเป็นกระบวนการของความตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาททำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการ มีความรู้ และมีทักษะจะทำให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างมีความหมาย มีคุณค่า ดังนั้น การสอนแต่ละครั้งจะมีคุณค่า มีความหมายต่อผู้เรียน ทำให้การสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนกำหนดไว้ในรายละเอียดของการสอน

ความหมายของการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Instruction” ซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาไว้หลายท่านดังต่อไปนี้

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543, หน้า 10) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการดำเนินการด้านการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดผลที่เป้าหมายคือ ผู้เรียนซึ่งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องได้แก่ หลักสูตร วิธีการเรียน การสอน การประเมินผล เป็นต้น

ทศนา เขมมณี (2545, หน้า 26) ให้ความหมายว่าการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการด้านการเรียนการสอน โดยให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การจัดการเรียนการสอนจะเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยพิจารณาจากหลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน วิธีการสอน และการประเมินผล ตลอดจนสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

ชูชีพ ประทุมเวียง (2547, หน้า 36) กล่าวว่า การเรียนการสอนมีความหมายครอบคลุมทั้งด้านการวางแผนและกิจกรรมที่ผู้สอน และผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเรียนการสอน คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมาย

ฮิลล์ (Hills, 1982, p. 245) ให้คำจำกัดความของการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นกระบวนการให้การศึกษแก่ผู้เรียนโดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา

เมคเคชไน (McKechnie, 1983, p. 158) กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

เอลลิสและเฮอส์ (Ellis & Hurs, 2002, p. 1016) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลที่ตั้งเป้าหมายไว้แก่ผู้เรียน

จากความหมายของการจัดการเรียนการสอนของนักการศึกษาและนักวิชาการ อาจสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง แบบแผนหรือลักษณะของการดำเนินการที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของกระบวนการในการจัดให้มีการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านอาจารย์

ด้านนักศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านปัจจัยเกื้อหนุน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งผู้เรียนและผู้สอน

เป้าหมายของการเรียนการสอน

เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนนั้น มีนักวิชาการได้กล่าวถึงเป้าหมายที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอน (อุทุมพร จามรมาร, 2541, หน้า 6-7) ไว้ดังนี้

1. เป้าหมายของการเรียนการสอนด้านอาจารย์ผู้สอน

1.1 การเรียนการสอนควรมีเป้าหมายเพื่อถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ หรือถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเชื่อ ผู้สอนที่มีเป้าหมายในกลุ่มนี้ มักจะถือว่าวิทยากรที่มีผู้ค้นพบนั้นดีแล้ว สมควรที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิธีการสอนที่ใช้มักนิยมวิธีการสอนแบบบรรยาย

1.2 การเรียนการสอนเพื่อเตรียมพลเมืองของชาติให้เป็นการกำลังสำคัญที่จะพัฒนาประเทศ

1.3 การเรียนการสอนเพื่อเตรียมผู้เรียนประกอบอาชีพ

1.4 การเรียนการสอนเพื่อแนะนำ ชี้แนวทางให้ผู้เรียนมีเสรีภาพ โดยผู้เรียนมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ที่จะกำหนดเนื้อหาวิชา ผู้สอนมีหน้าที่คอยแนะนำ ช่วยเหลือจัดสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องศึกษาด้วยตนเอง

1.5 การเรียนการสอนเพื่อสอดคล้องกับคุณภาพการศึกษา มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐาน

1.6 การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาปัญญา ให้นักศึกษามีความรู้ ความคิด มีสติปัญญาในการแก้ปัญหา เป็นคนดี มีบุคลิกลักษณะ ทักษะคติ ค่านิยมและสุขภาพที่ดี นั่นคือพัฒนาทั้งสมอง ร่างกาย จิตใจ และความสามารถ

2. เป้าหมายการเรียนการสอนด้านผู้เรียน

2.1 การเรียนการสอนเพื่อทำให้นักศึกษาได้พัฒนาสมอง ให้ได้รับความรู้ให้มาก ให้เกิดการคิดที่เป็นระบบ คิดวิเคราะห์เป็น คิดแก้ปัญหา พัฒนาจิตใจ เกิดสำนึกถึงส่วนรวม และรู้จักรักษาสีทิวและหน้าที่ของตน

2.2 การเรียนการสอนเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะเพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพ

2.3 การเรียนการสอนทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง รู้จักค้นคว้าหาความรู้โดยการใช้สื่อทุกรูปแบบ ทำให้ได้ความรู้ที่ทันสมัย

2.4 การเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่ดี มีทักษะการสื่อสารกับบุคคลอื่น อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.5 การเรียนการสอนเพื่อทำให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ เห็นคุณค่าของตนเอง และยอมรับความคิดเห็น เห็นคุณค่าของบุคคลอื่น

2.6 การเรียนการสอนเพื่อทำให้นักศึกษาเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย รักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.7 การเรียนการสอนเพื่อทำให้นักศึกษารู้จักคิดวิเคราะห์แยกแยะที่จะประยุกต์ความรู้สากล วัฒนธรรมสากลมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรม

2.8 การเรียนการสอนเพื่อทำให้นักศึกษาเกิดสมรรถนะเชิงสากล ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนสร้างสรรค์ในสิ่งที่ทำให้ต่างประเทศยอมรับ

จากเป้าหมายของการเรียนการสอนดังกล่าวจะส่งผลต่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอน วิธีการของผู้สอนแต่ละคนควรสอดคล้องกับปรัชญา พันธกิจ เป้าหมายของสถาบัน วัตถุประสงค์ของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของวิชา ถ้าวัตถุประสงค์ของอาจารย์กับของนักศึกษาสอดคล้องกัน การเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยคำนึงถึงคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนจะทำให้การเรียนการสอนนั้นมีทั้งประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานการศึกษา ดังนั้นผู้สอนควรตรวจสอบและทบทวนเป้าหมายอยู่เสมอ ควรมีการออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับหลักสูตร ผู้เรียน และสถาบัน ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนควรมีความรู้ด้านการเรียนการสอน จิตวิทยาการเรียนการสอนและทฤษฎีการสอน

ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษานั้นต้องยึดหลักที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การจัดการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543, หน้า 10-13)

1. ด้านผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีการเตรียมพร้อมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์เพื่อเป้าหมายในการผลิตที่ชัดเจน ฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่รู้ ปลูกฝังพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยี ด้านภาษาและการสื่อสาร พัฒนาทักษะด้านความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและปลูกฝังจริยธรรม
2. ด้านผู้สอน ทำให้การสอนของอาจารย์มีประสิทธิภาพโดยเน้นการประเมินผล เชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้อาจารย์ทำวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน
3. ด้านการเรียนการสอน มีการจัดรูปแบบและวิธีการสอนที่หลากหลาย และเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อประกอบการเรียนมากขึ้น
4. ด้านหลักสูตร การจัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน ซึ่งลักษณะเด่นของหลักสูตรเหล่านี้คือ มีความยืดหยุ่นสูง และมีความทันสมัยเนื่องจากการพัฒนาและปรับปรุงอยู่เสมอ
5. ด้านผู้บริหาร ตัวผู้บริหารเองได้รับการพัฒนาทักษะด้านการจัดการ และเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์จำเป็นต้องพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ การจัดการเรียนการสอนนั้นมีความสำคัญอย่างมากที่จะช่วยส่งเสริมในด้านของผู้เรียนและผู้สอน ตลอดจนการจัดหลักสูตร และการบริหาร

จัดการให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในที่สุด และส่งผลต่อคุณภาพของบัณฑิตที่จะออกไปรับใช้สังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษานั้นมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญคือ เป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัย องค์ประกอบด้านปัจจัยตัวป้อน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและ ด้านผลผลิต กล่าวโดยสรุปในการจัดการศึกษาได้ได้ดีต้องพัฒนาต่อไปนี้ (Ashworth & Harvey, 1994, pp. 143-147)

1. อาจารย์ คุณภาพของอาจารย์นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษา สำหรับดัชนีบ่งชี้คุณภาพของคณาจารย์ ได้แก่
 - 4.1 จำนวนอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ
 - 4.2 ประสบการณ์ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพและด้านการสอน
 - 4.3 การพัฒนาคณาจารย์
 - 4.4 สัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนิสิต / นักศึกษาสำหรับการสอนภาคทฤษฎี
ในชั้นเรียน
 - 4.5 สัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนิสิต / นักศึกษาสำหรับการสอนภาคปฏิบัติ
บนคลินิก
 - 4.6 ผลงานวิจัย
 - 4.7 ผลงานทางวิชาการ
 - 4.8 อาจารย์ที่มีความรู้ที่ทันสมัย
 - 4.9 อาจารย์ได้รับเสรีภาพตามสิทธิและเสรีภาพทางวิชาการ
2. สิ่งเื้ออำนาจความสะดวก การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยสิ่ง
เื้ออำนาจความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมทั้งสิ่งเื้ออำนาจด้าน

ทรัพยากรบุคคล อาคารสถานที่สำหรับการเรียนและการสันทนการ สิ่งที่จะบ่งชี้ถึงคุณภาพของสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก ได้แก่

- 2.1 จำนวนและประเภทของสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก
- 2.2 ลักษณะห้องเรียน ที่นั่งเรียนและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- 2.3 สภาพแวดล้อมและสถานที่เพื่อการออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจ
- 2.4 ความปลอดภัย
- 2.5 ความสะอาดและความเป็นระเบียบ
- 2.6 การบริการด้านวิชาการ
- 2.7 บรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้
- 2.8 ห้องสมุดและบริการ จำนวนหนังสือ วารสาร ขนาดห้องสมุด และจำนวนที่นั่งเพื่อการศึกษาค้นคว้า
- 2.9 ห้องปฏิบัติการ
- 2.10 บุคคลสนับสนุนการทำงานของคณาจารย์ ได้แก่ เลขานุการ และ นักเทคนิค

3. วัสดุอุปกรณ์ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาที่มีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนนักศึกษารวมทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ สำหรับตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ได้แก่

- 3.1 ความเหมาะสมของจำนวนและประเภทวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา
- 3.2 วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาอยู่ในสภาพที่ดี ใช้งานได้หรือไม่
- 3.3 ระบบการให้บริการ การแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้
- 3.4 ความทันสมัยของวัสดุอุปกรณ์
- 3.5 ความปลอดภัยในการใช้
- 3.6 สัดส่วนระหว่างจำนวนนักศึกษาต่ออุปกรณ์

4. การสอนและการเรียนรู้ คุณภาพของการสอนนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของบัณฑิต สำหรับตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงคุณภาพการสอนได้แก่

- 4.1 รายละเอียดของเนื้อหา
- 4.2 ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน
- 4.3 การแนะนำหนังสืออ้างอิงที่ทันสมัยให้นักศึกษาอ่านเพิ่มเติม
- 4.4 เนื้อหาที่นำมาสอนมีความทันสมัย และตรงตามความเป็นจริงของหลัก

ทฤษฎี

- 4.5 ท่าทาง อิริยาบถเหมาะสม กระตุ้นความสนใจ
- 4.6 นำเสนอหรืออธิบายได้เข้าใจแจ่มแจ้ง
- 4.7 กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดและทำทนายการเรียนรู้
- 4.8 คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล
- 4.9 มีทักษะในการใช้สื่อการสอน
- 4.10 เตรียมการสอนมาอย่างดี
- 4.11 มีเอกสารประกอบการสอน
- 4.12 ผู้เรียนได้แสดงให้เห็นทราบว่าเขาเข้าใจบทเรียนอย่างแจ่มแจ้ง

5. มาตรฐานผลสัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษามีความเป็นมาตรฐานหรือไม่ สามารถวัดได้จาก

- 5.1 มาตรฐานของกลไกหรือกระบวนการจัดการเรียนการสอน
- 5.2 ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้
- 5.3 การจ้างงานบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา

6. การจัดการและการควบคุมคุณภาพ สถาบันการศึกษาจะต้องมีระบบการจัดการและระบบการควบคุมคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถาบันตรงตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคมและมีความคุ้มค่าของเงินลงทุน สำหรับตัวชี้วัดคุณภาพของระบบการจัดการและระบบควบคุมคุณภาพได้แก่

- 6.1 มีแผนการดำเนินงานระดับสถาบัน คณะและภาควิชา

- 6.2 วางแผนโดยอาศัยมุมมองแนวความคิดทั้งจากผู้บริหารและคณาจารย์
- 6.3 โปรแกรมการศึกษาตรงตามวัตถุประสงค์
- 6.4 คณาจารย์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของแผน
- 6.5 ผู้บริหารมีมุมมองเชิงอนาคตที่ตรงกับความเป็นจริง
- 6.6 บุคลากรของสถาบันบรรลุซึ่งความต้องการ
- 6.7 ผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ
- 6.8 คณาจารย์ได้รับการงานที่เหมาะสม
- 6.9 คณาจารย์มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
- 6.10 คณาจารย์ได้พบปะสังสรรค์กับเป็นระยะ
- 6.11 ช่องทางการติดต่อสื่อสารมีความชัดเจนและสะดวกรวดเร็ว

7. นักศึกษา นักศึกษาจัดเป็นปัจจัยตัวป้อนที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลการเรียนและคุณภาพของบัณฑิต สำหรับปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาซึ่งเป็นตัวชี้วัดความมีคุณภาพประกอบด้วย

7.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา สัมพันธภาพภายในครอบครัว สภาพทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวและความเป็นผู้ใฝ่รู้

7.2 ปัจจัยของโปรแกรมการศึกษา ได้แก่ ลำดับที่เลือก ตารางเวลาเรียน เนื้อหาหลักสูตร รายงานและกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ความยากง่ายและความท้าทายของหลักสูตร

7.3 ปัจจัยด้านสถาบัน ได้แก่ ประเภทของสถาบัน ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมของอาคาร สิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกและบริเวณเพื่อการสนับสนุนการ

ปัจจัยเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำให้การศึกษาที่ดำเนินการอยู่มีคุณภาพหรือไม่ ซึ่งในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนและมีผลกระทบโดยตรงกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ (สุพัตรา กุหากาญจน์, 2542, หน้า 37)

1. หลักสูตร ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทาง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตตามที่มุ่งหวังไว้เมื่อเปิดดำเนินการหลักสูตร
2. คณาจารย์ มีความสำคัญในฐานะที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ทักษะคติและแนวคิด ที่ถูกต้องให้กับนักศึกษา
3. ห้องสมุด มีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ และส่งเสริมพัฒนาการทางวิชาการให้แก่นักศึกษาและเป็นแหล่งสร้างเสริมลักษณะนิสัยการค้นคว้าด้วยตนเองให้กับนักศึกษา
4. สื่อการศึกษา เป็นเครื่องมือที่จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีเนื้อหาครบถ้วน มีมาตรฐาน และง่ายต่อการเข้าใจ
5. อุปกรณ์การศึกษา เป็นสิ่งเสริมสร้างทักษะความเข้าใจและประสบการณ์ในการเรียนรู้ ทำให้การเรียนภาคทฤษฎีมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
6. การวัดและประเมินผลการศึกษา เป็นเครื่องมือที่จะประเมินประสิทธิภาพการรับรู้ของนักศึกษาและคุณภาพของการสอน จึงเป็นสิ่งที่ต้องควบคุมและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
7. การวิจัยและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาคุณภาพของอาจารย์และคุณภาพของเนื้อหาสาระที่จะถ่ายทอดรวมทั้งการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษา

การจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพนอกจากองค์ประกอบต่าง ๆ ของการจัดการเรียนการสอนจะต้องมีคุณภาพแล้ว วิธีการจัดการหรือกระบวนการที่ทำให้ องค์ประกอบเหล่านั้นมีคุณภาพคือสิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการ กล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนเป็นการวางแผน ดำเนินการ ควบคุม สนับสนุน และ ประเมินการเรียนการสอนเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาให้เป็นตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ตามขอบเขตที่จะเอื้ออำนวยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมี ประสิทธิภาพ การจัดการด้านการเรียนการสอนช่วยกำหนดแนวทางการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การมีทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างอาจารย์ นักศึกษา ผู้ปกครองและสมาชิกชุมชน และ

การได้ข้อมูลเพื่อการประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

องค์ประกอบในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

องค์ประกอบที่สำคัญของการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ (สุพัตรา คุหากาญจน์, 2542, หน้า 48-50) ได้แก่

1. การควบคุมคุณภาพของหลักสูตร

คุณภาพของหลักสูตรมีผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่กำหนดเนื้อหาสาระทางวิชาการที่นักศึกษาพึงได้รับจากการศึกษาตลอดหลักสูตร และหลักสูตรยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะของบัณฑิตที่สถาบันศึกษามุ่งหวังให้มี เมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้วแนวปฏิบัติในการควบคุมคุณภาพหลักสูตรควรมีลักษณะดังนี้

1.1 ควรมีการกำหนดปรัชญา และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้ชัดเจน

1.2 จะต้องสร้างความเข้าใจในปรัชญาและจุดมุ่งหมายรวมทั้งความตระหนักถึงความสำคัญของแต่ละหลักสูตรให้กับผู้บริหารหลักสูตรและผู้สอนโดยอ้อมแก่

1.3 ควรมีการวางระเบียบ ขั้นตอน และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการพัฒนาหลักสูตรรวมถึงระยะเวลาที่จะต้องมีการทบทวน หรือประเมินผลการดำเนินการหลักสูตรด้วย

1.4 ในการพิจารณาจัดทำหลักสูตรใหม่ หรือการประเมินผลการดำเนินการหลักสูตรเก่าก็ตาม ควรมีผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ และผู้แทนสมาคมวิชาชีพ ผู้แทนองค์กรที่ใช้บัณฑิต ร่วมอยู่ด้วย

1.5 การพัฒนาหลักสูตรใหม่ จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ กระแสการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความมุ่งหวังของผู้ใช้บัณฑิต/ตลาดแรงงาน นโยบายการพัฒนาประเทศ นโยบายของสถาบันอุดมศึกษา การมี

ส่วนร่วมของสังคมภายนอกและเพื่อนร่วมวิชาชีพ ระเบียบ กฎเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติตาม ระเบียบของทบวงมหาวิทยาลัย และความพร้อมด้านต่างๆ

2. การควบคุมคุณภาพของอาจารย์และบุคลากร

คุณภาพของอาจารย์และบุคลากรมีผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนการสอน และคุณภาพของนักศึกษา ดังนั้นระบบการควบคุมคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีระบบการดำเนินการที่ทำให้อาจารย์และบุคลากรได้มีการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ ตามที่ควรจะเป็นซึ่งอาจกำหนดเป็นแนวทางได้ดังนี้ (สุพัตรา คูหากาญจน์, 2542, หน้า 51-55)

2.1 มีการทำความเข้าใจถึงภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจด้านการสอน การวิจัย และการบริการทางวิชาการ

2.2 อาจมีการกำหนดภาระหน้าที่ด้านการสอนให้ชัดเจนขึ้นว่า อย่างน้อย ควรต้องมีหน้าที่ 5 ประการคือ

2.2.1 การจัดทำแผนการสอนประจำวิชา

2.2.2 การจัดทำคู่มือการสอนคู่มือการเรียนหรือเอกสารประกอบชุดวิชา

2.2.3 มีการทบทวน ปรับปรุงเนื้อหาสาระการสอนอยู่ทุกปี

2.2.4 มีการจัดทำและใช้สื่อการศึกษา

2.2.5 มีการทดสอบ/วัดผลการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นประจำ

2.3 ควรจัดให้มีการประเมินผลการเรียนการสอนในแต่ละวิชาเมื่อสิ้นภาค การศึกษาทุกครั้ง ซึ่งจะเป็นการประเมินโดยภาพรวม เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอน

2.4 ควรมีมาตรการส่งเสริมสนับสนุน และติดตามการพัฒนาความก้าวหน้า ทางวิชาการของอาจารย์โดยสม่ำเสมอ เช่น การส่งเสริมกิจกรรมด้านการวิจัย การเขียน บทความหรือตำรา การร่วมประชุมสัมมนา การไปฝึกอบรม ฯลฯ

2.5 ควรมีการกำหนดสัดส่วนภาระงานด้านต่าง ๆ ของอาจารย์แต่ละคนไว้ อย่างชัดเจน เช่น ด้านการสอน การวิจัย การพัฒนาตนเอง และการบริการวิชาการหรือ งานบริหาร เป็นต้น

2.6 ควรมีมาตรการ การสรรหาอาจารย์และบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะได้คนที่มีความรู้ความสามารถเข้าสู่ระบบ

3. การควบคุมคุณภาพของห้องสมุดและแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้

ห้องสมุดเป็นแหล่งสะสม และรวบรวมความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของการค้นคว้าหาความรู้ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาทุกฝ่าย และคุณภาพของห้องสมุดจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญต่อไปนี้

3.1 การมีเนื้อหาสาระทางวิชาการที่บรรจุอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ หรือคู่มือสำหรับการเรียนการสอนในกระบวนวิชาต่าง ๆ

3.2 การมีเนื้อหาสาระทางวิชาการครอบคลุมถึงความก้าวหน้าทางวิชาการด้านต่าง ๆ อย่างพร้อมมูล พร้อมทั้งจะให้นำมาศึกษาได้

3.3 มีความทันสมัยและสามารถสนองตอบความต้องการในการค้นคว้าของผู้ใช้ห้องสมุดได้

3.4 มีระบบการสืบค้น และบริการที่เอื้อต่อผู้ใช้บริการ

3.5 มีระบบของการติดตาม และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้ห้องสมุดอยู่เป็นประจำ

4. การควบคุมคุณภาพของสื่อการศึกษา

สื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพยิ่งขึ้น ในด้านของความครบถ้วนของเนื้อหา ความมีระบบในการถ่ายทอดที่ดี และช่วยการรับรู้ของนักศึกษาได้ดีขึ้น ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมคุณภาพทางการผลิตและการใช้สื่อขึ้นภายในสถาบัน ทั้งนี้อาจกระทำได้โดย

4.1 ส่งเสริมและกระตุ้นให้มีการใช้สื่อการสอนยิ่งขึ้น

4.2 มีระบบการพัฒนาและการผลิตสื่อประจำวิชา

4.3 จัดให้มีระบบการบริการสื่อในรูปแบบต่างๆ

4.4 มีระบบการติดตามและประเมินผลการใช้สื่อเป็นประจำ

5. การควบคุมคุณภาพของอุปกรณ์การศึกษา

อุปกรณ์การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่ใช้ในการพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการเรียนรู้ของนักศึกษาที่สำคัญ และในบางสาขาเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ และในการควบคุมคุณภาพของอุปกรณ์การศึกษานั้น ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้คือ (สุพัตรา กุหากาญจน์, 2542, หน้า 48-53)

- 5.1 ความสอดคล้องกับวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตร
 - 5.2 ปริมาณที่มีอยู่
 - 5.3 ระบบการจัดหา
 - 5.4 ระบบการบำรุงรักษา
 - 5.5 ระบบการบริหารอุปกรณ์เพื่อให้มีประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า
6. การควบคุมคุณภาพการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

6.1 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา ได้แก่ การวัดว่า นักศึกษาสามารถเรียนรู้สิ่งที้อาจารย์ต้องการให้รู้ได้มากน้อยเพียงไร เพื่อนำเอาผลการวัดและประเมินผลเป็นตัวบ่งชี้ว่า นักศึกษาควรจะผ่านกระบวนการเรียนการสอนในวิชานั้น ๆ หรือไม่

6.2 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนโดยภาพรวม เมื่อสิ้นภาคการศึกษาซึ่งเป็นการวัดภาพรวมของผลสัมฤทธิ์ผลในการจัดสอนวิชานั้น ๆ ทั้งในด้านของอาจารย์และนักศึกษาซึ่งจะสามารถใช้ผลการประเมินเป็นตัวชี้วัดความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงในเรื่องต่าง ๆ ต่อไป

การควบคุมคุณภาพและประสิทธิภาพของการวัดและประเมินผลเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำเพื่อให้ผลการวัดและประเมินผลนั้นเชื่อถือได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ซึ่งการจะทำให้การวัดและประเมินผลมีคุณภาพนั้นอาจกระทำได้โดย

- 1) การพัฒนาความรู้และทักษะการวัดและประเมินผลให้กับอาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องในทุกกระบวนการวิชา
- 2) สร้างระบบการวัดและประเมินผลขึ้นภายในสถาบัน โดยกำหนดตัวแปรที่ต้องการวัด วิธีการวัด และเกณฑ์การพิจารณาที่ชัดเจน

3) นำผลการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาส่วนต่าง ๆ ต่อไป โดยการวัดและประเมินผลสิ่งต่าง ๆ นั้นต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนาอยู่เสมอ สถาบันจึงควรจัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินการขึ้นเป็นการเฉพาะ

7. การควบคุมคุณภาพงานวิจัย

คุณภาพของงานวิจัยเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงควมมีคุณภาพด้านวิชาการของสถาบันและความสามารถของอาจารย์ในขณะเดียวกันด้วย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่แต่ละสถาบันจะต้องสร้างเกณฑ์การพิจารณาคุณภาพของงานวิจัย และมีระบบการส่งเสริม ติดตามและประเมินผลทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพที่ชัดเจนเพื่อเป็นการกำกับให้งานวิจัยของคณาจารย์ และของสถาบันมีมาตรฐานยิ่งขึ้น ซึ่งในการควบคุมคุณภาพของงานวิจัยนั้น อย่างน้อยควรแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

7.1 มีระบบส่งเสริมให้เกิดการวิจัย

7.2 มีระบบควบคุมคุณภาพงานวิจัย

7.3 มีระบบการเผยแพร่งานวิจัย

องค์ประกอบในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่กล่าวถึงข้างต้นนั้นเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและได้รับการยอมรับจากสังคมและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ใช้บริการบัณฑิตซึ่งสำเร็จการศึกษาของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รวมถึงการให้บริการทางวิชาการแก่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ อันจะเป็นการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัยเป็นการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งเป็นการจัดการศึกษาขั้นสูงกว่าระดับปริญญาตรีและมีหน้าที่รวมถึงรับผิดชอบที่เป็นการควบคุมกลไกต่าง ๆ ของการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจะเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเข้าไปมีส่วนผลักดันในการกำหนดส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ เพราะคนกลุ่มนี้จะเป็นผู้ที่มีความรู้

และความชำนาญเฉพาะเจาะจงในด้านที่ได้รับการฝึกฝนอบรมมา อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทยมักพบกับปัญหาใหญ่คือ “ช่องว่างทางการศึกษา” ที่มีในตัวผู้ศึกษานั้นมีอยู่มาก (นิยูทธ์ กรุงวงษ์, 2543, หน้า 48) ได้แก่

1. ปัญหาการขาดประสบการณ์การทำงาน
2. ปัญหาการเรียนการสอนลักษณะท่องจำ และการขาดความคิดสร้างสรรค์
3. ปัญหาการขาดเป้าหมายชีวิตระยะยาว
4. ปัญหาการขาดภาวะผู้นำและการขาดทักษะด้านการบริหารและการจัดการ
5. ปัญหาความอ่อนด้อยทางด้านทักษะภาษาอังกฤษ
6. ปัญหาการขาดความเห็นคุณค่าและความเข้าใจเชิงสหวิทยาการ
7. ปัญหาการขาดทักษะการสื่อสาร และการถ่ายทอดความรู้
8. ปัญหาการขาดความรู้รอบตัวและการใช้เทคโนโลยีขั้นพื้นฐาน
9. ปัญหาการขาดการประยุกต์วิชาความรู้ให้เข้ากับการทำงานและการดำเนินชีวิต
10. ปัญหาการขาดวินัยในการดำเนินชีวิต

จากปัญหาหรือช่องว่างทางการศึกษาดังกล่าวที่ส่งผลต่อปัญหาการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาดังที่กล่าวมาแล้วทำให้ต้องกลับไปพิจารณาถึงประเด็นสำคัญของการจัดการศึกษาดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของบัณฑิตศึกษา

จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของบัณฑิตศึกษาโดยทั่วไปนั้นต้องการความเป็นเลิศในทางวิชาการ ซึ่งจากแนวคิดของความเป็นเลิศทางวิชาการจากความคิดเห็นของผู้บริหารที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารรายงานการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ (สุเมธ แสงนาทร, 2547, หน้า 2) เช่น ทศนีย์ อัดตะนันท์ (2546, หน้า 1) ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า การจัดบัณฑิตศึกษามีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางการศึกษา สมบัติ นพรัก (2545, หน้า 6) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าความมุ่งหมายของบัณฑิตศึกษาก็เพื่อให้เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเป็นการกำหนดให้มีวิสัยทัศน์ของความเป็นเลิศทางวิชาการสำหรับผู้บริหาร มนูญ พหิระ (2545, หน้า 3)

ได้ให้ความเห็นในเรื่องของบัณฑิตวิทยาลัยว่า การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ความเห็นนี้ยังได้ตรงกับความคิดเห็นของ ประคิน สุจฉายา (2545, หน้า 2) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการมุ่งเน้นการมีคุณภาพความเข้มแข็งของงานวิทยานิพนธ์ เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ และเกณฑ์ที่ได้กำหนดในการบริหารจัดการเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการนั้น เพื่อความมุ่งมั่นของผู้บริหารบัณฑิตวิทยาลัย ในการบริหารจัดการหน่วยงานบัณฑิตศึกษาให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ผู้บริหารต้องดำเนินการตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษา เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการความเป็นเลิศทางวิชาการ มี 7 ประการ (รัชต์วรรณ กาญจนปัญญาคม, 2545, หน้า 11-12) คือ

1. ภาวะผู้นำ ผู้บริหารต้องให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง ความคาดหวัง การตัดสินใจ ความรับผิดชอบ รวมทั้งการตรวจสอบองค์การร่วมกัน
2. การวางแผนกลยุทธ์ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา แล้วนำผลการประเมินความก้าวหน้าทั้งการลดและเพิ่มสิ่งใหม่ แล้วนำมาพัฒนาวัตถุประสงค์ กำหนดกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการเพื่อการบริหารจัดการในโอกาสต่อไป
3. การมุ่งเน้นผู้เรียน ผู้เรียนซึ่งเสมือนเป็นตลาด ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ทำให้รู้ว่าผู้เรียนกลุ่มไหนจะเป็นกลุ่มเป้าหมายหรือคาดว่าจะเป็ลูกค้าของสถาบันให้สร้างความสัมพันธ์และประชาสัมพันธ์กับกลุ่มนั้น
4. การสนเทศและการวิเคราะห์ มีการรวบรวมข้อมูล และเลือกใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมาวิเคราะห์ผลการดำเนินการแล้วนำผลสำเร็จไปดำเนินการต่อ ผลเสียที่เป็นอุปสรรคของความสำเร็จให้แก้ไขและยกเว้น เป็นข้อมูลในการนำไปวางแผนกลยุทธ์ต่อไป
5. การมุ่งเน้นคณาจารย์และบุคลากร คือ การให้ขวัญ กำลังใจ พัฒนาจิตใจให้คณาจารย์และบุคลากรใช้ศักยภาพของตนปฏิบัติหน้าที่ให้เต็มศักยภาพ รวมทั้งสร้างและรักษาบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการทำงาน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและความเป็นเลิศทางวิชาการ

6. การจัดกระบวนการ คือ การจัดกระบวนการในการบริหารจัดการ และ กำหนดหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากร การออกแบบและจัดการหลักสูตร รายวิชาเรียน กระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียน การสนับสนุนและบริการผู้เรียน

7. การประเมินผลการดำเนินการ เป็นการประเมินผลของการบริหารจัดการ เริ่มตั้งแต่คณาจารย์ บุคลากร ผู้เรียน งบประมาณ ผลการดำเนินการ รวมทั้งเปรียบเทียบ ความสำเร็จขององค์การกับคู่แข่งจากสถาบันอื่นที่ใกล้เคียงกัน

เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการให้เป็นเลิศทางวิชาการทั้ง 7 ประการ นี้มีส่วนสำคัญยิ่งที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาให้มีความ เข้มข้นและบรรลุวัตถุประสงค์ของปรัชญาบัณฑิตศึกษา (นิวยอร์ก กรุงวงศ์, 2543, หน้า 49) ได้แก่

1. ความสามารถในการมีความรู้เฉพาะด้านแต่บูรณาการกับสาขาอื่น ๆ ได้
2. ความสามารถในการเข้าใจปรัชญาเบื้องหลังวิชาอย่างลึกซึ้ง
3. ความสามารถในการประยุกต์จากทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ

จากความคิดเห็นของคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยหลายท่านที่ให้ความเห็นว่า การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของผู้บริหารที่ให้มีการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อให้มหาวิทยาลัยมีความเป็นเลิศทางวิชาการทัดเทียมกับนานาชาติ แต่การดำเนินการในการบริหารจัดการต้องอาศัยหลักการบริหารตาม เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อดำเนินการเป็นเลิศ 7 ประการ เมื่อดำเนินการตามเกณฑ์คุณภาพ 7 ประการนี้ได้ครบถ้วน ก็จะพบกับความสำเร็จอย่างมีคุณภาพสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการในการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย

การบริหารงานวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัย

การบริหารงานวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัยที่จัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ที่ดีนั้นจะส่งผลให้การผลิตบัณฑิตมีคุณภาพดี ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง สร้างหรือพัฒนาระบบคุณภาพที่ครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ ให้เหมาะสม เพื่อให้

สามารถใช้ระบบที่ได้มาช่วยในการกำกับ ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินการต่าง ๆ ของแต่ละขอบข่าย แต่ละองค์ประกอบ และทุกตัวบ่งชี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาของ ควาระดา ธรรม (2547, หน้า 60-64) เกี่ยวกับการบริหาร บัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. นโยบายเกี่ยวกับคุณภาพของบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของระบบคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพทางการศึกษา เพื่อให้การผลิตบัณฑิตในขั้นที่สูงกว่าปริญญาตรี และการจัดการหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษา มีคุณภาพตามนโยบายของ มหาวิทยาลัยรัฐบาล และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. ระบบคุณภาพและกลไก

ระบบประกันคุณภาพและกลไกของบัณฑิตวิทยาลัย ประกอบด้วย คณะกรรมการนโยบายด้านประกันคุณภาพ (ซึ่งจะให้คณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการนโยบายคุณภาพ) โดยมีคณบดีเป็นประธาน คณะกรรมการนโยบายคุณภาพ และมีคณะกรรมการดำเนินงานด้านคุณภาพ บัณฑิตศึกษา

3. การดำเนินงานในระดับมหาวิทยาลัย

3.1 บัณฑิตวิทยาลัย มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของหลักสูตรบัณฑิต อย่างเป็นระบบ มีกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาที่เน้นทั้งระบบกำกับ (control) ระบบสนับสนุน (support) และ ระบบตรวจสอบ (evaluate) ให้ครอบคลุมปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (output)

3.2 บัณฑิตวิทยาลัย สนับสนุนให้หลักสูตรบัณฑิตศึกษาทุกหลักสูตรมี กิจกรรมการพัฒนาเพื่อคุณภาพของผลงานและมีการรายงานอย่างเป็นระบบ

3.3 บัณฑิตวิทยาลัยทำการสนับสนุนให้หลักสูตรทุกหลักสูตรดำเนินการ พัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องพร้อมปฏิบัติตามแนวทางที่สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด

4. การดำเนินงานในระดับที่เป็นคณะ

4.1 บัณฑิตวิทยาลัย จัดทำระบบประกันคุณภาพหลักสูตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรง ในส่วนที่เป็นหน่วยงานด้านการเรียนการสอน

4.2 บัณฑิตวิทยาลัย จัดทำระบบฐานข้อมูลและภาระงานของหน่วยงานด้านการบริหารจัดการหลักสูตรที่ชัดเจน

4.3 บัณฑิตวิทยาลัย พัฒนาการประกันคุณภาพของหน่วยงานภายใน บัณฑิตวิทยาลัยตามมาตรฐานการประกันคุณภาพในส่วนที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนวิชาการ

ปัจจัยดังกล่าวเหล่านี้เองที่เป็นส่วนสนับสนุนและส่งเสริมให้การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความเป็นเลิศในทางวิชาการให้มีความโดดเด่นได้ มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา เช่นเดียวกัน แต่เพื่อให้การจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษามีคุณภาพมากยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยรามคำแหงจึงได้กำหนดนโยบายสำหรับการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา โดยกำหนดให้นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาทุกหลักสูตรต้องเรียน ภาระบววิชา RU 603 (บัณฑิตศึกษา) เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล รวมถึงรูปแบบและวิธีการเขียนรายงาน บทความ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์และคู่มือด้วย

จากการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาที่มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ต่าง ๆ อันเกิดจากข้อกำหนดซึ่งเป็นนโยบายของมหาวิทยาลัยรามคำแหงตามมติที่ประชุมที่ปรึกษาสภามหาวิทยาลัยรามคำแหง (ทปม.) ครั้งที่ 18/2548 วาระที่ 4.24 เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2548 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1) เป็นวิชาบังคับไม่นับหน่วยกิต
- 2) ให้นักศึกษาลงทะเบียนเรียน โดยไม่ต้องชำระค่าหน่วยกิต
- 3) ให้จัดภาระบววิชา RU 603 (บัณฑิตศึกษา) ในหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาทุกหลักสูตร ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1/2548 เป็นต้นไป

ข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้นทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะเอื้อให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาที่ตนเรียนอยู่มาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการเตรียมความพร้อมในแง่ของความเป็นนักวิชาการสำหรับการคิดวิเคราะห์และอธิบายในเชิงหลักวิชาการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีองค์กรหนึ่งขึ้นมาดูแลรับผิดชอบ ได้แก่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยได้กำหนดไว้ด้วยว่าให้สถาบันการศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถาบันการศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติม ในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถาบันการศึกษาตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันศึกษานั้น

จากสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ได้ส่งผลต่อการดำเนินงานตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยอย่างมาก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546, หน้า 9-10) ประเด็นที่สำคัญ คือ

1. สถาบันอุดมศึกษาต้องมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้ดีขึ้น

2. ระบบการประกันคุณภาพต้องมีทั้ง 2 ระบบ คือ ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก
3. หน่วยงานต้นสังกัดและสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง มีภาระหน้าที่ร่วมกันในการจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถาบันอุดมศึกษา
4. กฎหมายกำหนดให้การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
5. สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการในการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น
6. สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นผลจากการประกันคุณภาพภายใน รายงานนี้ต้องเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สำนักงานประมาณ เป็นต้น)
7. รายงานประจำปีของสถาบันอุดมศึกษาต้องเปิดเผยต่อสาธารณชน
8. รายงานประจำปีของสถาบันอุดมศึกษาถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมินเพื่อการรับรองการประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษา
9. สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการสภาสถาบัน รวมทั้งผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อให้เกิดการบังคับใช้จึงได้ตราเป็นพระราชบัญญัติที่ทำให้สถาบันการศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการและปฏิบัติตาม เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

จากผลของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้มีหน่วยงานที่จะดำเนินการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของชาติเกิดขึ้นเพื่อที่จะประเมินคุณภาพโดยมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา ในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะในส่วนของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลัก ๆ ในการ

ดำเนินการด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ, 2546, หน้า 20) ได้แก่

1. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
บัญญัติมาตรา 49 และ 51 กำหนดไว้ ดังนี้

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพศึกษามีฐานะ
เป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการ
ประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถาบันการศึกษา
โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ
ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันการศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้ง
ในทุก 5 ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง และต่อสาธารณชน

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถาบันศึกษาใดไม่ได้
มาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำ
ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถาบันการศึกษาปรับ
ปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรอง
มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
หรือคณะกรรมการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทั้ง 2 มาตราดังกล่าว มีผลต่อสถาบันอุดมศึกษา
หลายประการในการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งมี
ประเด็นที่สำคัญ ดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546, หน้า 10)

1. มีหน่วยงานใหม่ที่มีชื่อเรียกว่าสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ
การศึกษาหรือ สมศ. ซึ่งเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมิน
คุณภาพภายนอก ทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของ

สถาบันอุดมศึกษา การตรวจสอบต้องคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวการจัด การศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

2. การประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องกระทำหนึ่ง ครั้งในทุก 5 ปี เป็นอย่างน้อย

3. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเสนอผลการประเมิน ต่อคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง สำนัก บปรมาณ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

4. กรณีที่การตรวจสอบเพื่อประเมินผลคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษา ไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้ สมศ. แจ้งหน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อ ขอให้สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด

5. กรณีสถาบันอุดมศึกษามีได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่ กำหนด สมศ. ต้องรายงานต่อคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่กำกับสถาบันอุดมศึกษา ทั้งของรัฐและเอกชนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

การประเมินคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษามีหน้าที่ในการกำหนดมาตรการและมาตรฐานทางการศึกษา ดังนี้ (สำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546, หน้า 11)

1. พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก กำหนดกรอบแนวทางและวิธีการ ประเมินคุณภาพภายนอกที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพ ของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด
2. พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณภาพการศึกษา
3. ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก
4. กำกับดูแลและกำหนดมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกที่ดำเนินการโดย ผู้ประเมินภายนอก รวมทั้งให้การรับรองมาตรฐาน ทั้งนี้ ในกรณีจำเป็นหรือเพื่อประโยชน์

ในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก สำนักงานอาจดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกเองก็ได้

5. พัฒนาและฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพหรือวิชาการเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

6. เสนอรายงานการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาประจำปีต่อคณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานประมาณ เพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายทางการศึกษา และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา รวมทั้งเผยแพร่รายงานดังกล่าวต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

ในการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ดำเนินการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในระดับสถาบัน โดยพยายามใช้ประโยชน์จากการประกันคุณภาพภายในให้มากที่สุด ดังนี้

1. ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินคุณภาพและกำกับการดำเนินการให้มีการรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา มาตรฐานและผลสัมฤทธิ์ของผู้สำเร็จการศึกษา และประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษา

2. ส่งเสริม สนับสนุนการประกันคุณภาพภายใน ร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอก ทั้งนี้การดำเนินงานดังกล่าวมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานในระดับสากลที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปทั้งในระดับประเทศ และระดับนานาชาติ

2. คณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา (กพอ.)

คณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา (กพอ.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ

การศึกษา พ.ศ. 2543 มาตรา 24 มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546, หน้า 12)

1. สนับสนุนงานด้านวิชาการแก่คณะกรรมการบริหาร สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
2. พัฒนาปรับปรุงระบบและวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และพัฒนามาตรฐานและเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการบริหารสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
3. กำกับการดำเนินการให้มีการรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
4. กระทำการอื่นใดตามที่คณะกรรมการบริหาร สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มอบหมายการดำเนินการของคณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ต้องเป็นไปตามนโยบายของคณะกรรมการ บริหารสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และรายงานต่อคณะกรรมการบริหารสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยคณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้มีจำนวนไม่เกิน 11 คน

3. สถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ในการดำเนินการด้านการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการจัดการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายใน (ตั้งแต่ระดับภาควิชาหรือกลุ่มวิชา คณะวิชา และสถาบัน โดยรวม)
2. ดำเนินการตรวจสอบและพัฒนาคูณภาพการจัดการศึกษาตามระบบการประกัน คุณภาพภายในที่สถาบันและหน่วยงานต้นสังกัดได้พัฒนาขึ้น

3. จัดทำรายงานประจำปีซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน
4. ให้ข้อมูล เอกสาร หลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน และเตรียมความพร้อมอื่น ๆ เพื่อการตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายนอก
5. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด

4. หน่วยงานต้นสังกัด

หน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอื่น ๆ ที่มีสถาบันเฉพาะทางในสังกัด โดยมีองค์กรหลักในกำกับที่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษา คือ คณะกรรมการการอุดมศึกษา กำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษา และกระทรวงอื่น ๆ ที่มีสถาบันอุดมศึกษาภายใต้สังกัดหน่วยงานต้นสังกัดมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. พัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในร่วมกับสถาบันอุดมศึกษา
2. กำหนดหลักการและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพภายใน
3. สนับสนุน ส่งเสริม ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน เพื่อเตรียมพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก
4. กรณีที่ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาไม่ได้มาตรฐานหน่วยงานต้นสังกัดจะเป็นผู้กำกับดูแลดำเนินการให้สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด

นอกจากนี้ ยังมีอีกหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบด้านมาตรฐานการจัดการศึกษา และประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาคือ สภาสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรที่เปิดสอน กำหนดนโยบายและกำกับด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา (ภาวิช ทองโรจน์, 2549ข, หน้า 18-19) กล่าวคือ

1. ด้านมาตรฐานการจัดการศึกษา

1.1 สถานสถาบันอุดมศึกษาต้องอนุมัติและให้ความเห็นชอบหลักสูตรในสาขาวิชาต่างๆ ก่อนการเปิดสอน ซึ่งก่อนการเปิดสอนหลักสูตรต่างๆ สถานสถาบันอุดมศึกษาควรจัดให้มีการศึกษาความต้องการจำเป็น (need assessment) ความเป็นไปได้ในการเปิดหลักสูตรรวมทั้งความพร้อมด้านทรัพยากรและปัจจัยเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ ในการผลิตบัณฑิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน สังคมและชุมชน และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้ สถานสถาบันอุดมศึกษาควรจัดให้มีคณะกรรมการกลั่นกรองระดับสาขาวิชา/คณะกรรมการวิชาการ ระดับคณะหรือสถาบัน หรือคณะกรรมการที่มีหน้าที่พิจารณาแต่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นเพื่อพิจารณาเนื้อหาสาระทางวิชาการ/วิชาชีพที่เหมาะสมกับหลักสูตรในแต่ละสาขาวิชาและระดับการศึกษา และควรกำหนดให้มีการติดตามและประเมินผลหลักสูตร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรเป็นระยะ ๆ ให้ทันกับความต้องการของผู้ใช้บริการ รวมทั้งกำหนดให้มีระเบียบการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ในการเทียบโอนผลการเรียนหรือใช้ศึกษาต่อตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

1.2 ในการพิจารณาอนุมัติ/เห็นชอบหลักสูตร นอกจากจะต้องพิจารณาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 ของกระทรวงศึกษาธิการ แล้วมีประเด็นที่ควรพิจารณา คือ สถานสถาบันอุดมศึกษาควรให้ความสำคัญในเรื่องของอาจารย์ประจำหลักสูตรตลอดเวลาที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรนั้น โดยแต่ละหลักสูตรที่เปิดสอนต้องมีจำนวนอาจารย์ที่มีคุณวุฒิหรือตำแหน่งทางวิชาการและประสบการณ์ในสาขาวิชาที่เปิดสอนหรือในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง/สัมพันธ์กัน และควรสนับสนุนให้เปิดสอนหลักสูตรที่กำหนดให้ทำวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษาทุกหลักสูตร เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์นั้น รวมทั้งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ด้วย สถานสถาบันอุดมศึกษาต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพบัณฑิต โดยควรศึกษาความพึงพอใจและประเมินการใช้บัณฑิตจากผู้บัณฑิตหรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตร

1.3 จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพระดับหลักสูตรและระดับสถาบัน และนำผลการประกันคุณภาพภายในมากำหนดแผนพัฒนาหลักสูตรสถาบันอย่าง

ต่อเนื่อง โดยสถานบันอุดมศึกษาต้องมีระบบติดตามและประเมินผลการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ

2. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

สถานบันอุดมศึกษา ต้องกำหนดนโยบายด้านการประกันคุณภาพ การศึกษาและผลักดันให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาตามบทบัญญัติ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยส่งเสริมและกำกับดูแลให้สถานบันอุดมศึกษาสร้างระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันทั้งระบบตามองค์ประกอบคุณภาพ 9 ด้าน คือ

- 2.1 ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผนดำเนินงาน
- 2.2 การเรียนการสอน
- 2.3 กิจกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 2.4 การวิจัย
- 2.5 การบริการวิชาการแก่สังคม
- 2.6 การทำนุ-บำรุงศิลปวัฒนธรรม
- 2.7 การบริหารและจัดการ
- 2.8 การเงินและงบประมาณ
- 2.9 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

โดยสถานบันอุดมศึกษาจะต้องจัดทำรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในเสนอต่อสถานบันอุดมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็น ประจำทุกปี รวมทั้งต้องเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วยบทบัญญัติของกฎกระทรวงว่าด้วย ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานบันอุดมศึกษา ระดับอุดมศึกษา 2546 และเพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานบันอุดมศึกษาสอดคล้องกับมาตรฐานการอุดมศึกษา และเชื่อมโยงกับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดให้มีการพัฒนาตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพ

การศึกษาภายในที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงการประกันคุณภาพทั้งระบบ เพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษานำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

หลักการประเมินคุณภาพ

เนื่องจากการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของอุดมศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งเพื่อความอยู่รอด เพื่อการพัฒนาและความสามารถในการแข่งขันทั้งในระยะสั้นและระยะยาวของประเทศ เครื่องมือสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ดังกล่าวข้างต้นอย่างต่อเนื่องก็คือ การประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งต้องครอบคลุมทั้งการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษา และการประเมินคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษา

การประเมินคุณภาพมีหลักการที่สำคัญ 5 ประการ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546, หน้า 7) ดังต่อไปนี้

1. เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการตัดสินการจับผิด หรือการให้คุณให้โทษ ต่อสถาบันการศึกษา
2. ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (accountability)
3. มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าการกำกับควบคุม
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและการพัฒนาการจัดการศึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
5. มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลักการการศึกษาของชาติตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยให้ออกภาพเชิงนโยบาย แต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติที่สถาบันสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มศักยภาพของสถาบันและผู้เรียน

หลักการของการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา ทั้ง 5 ประการ ที่กล่าวแล้วข้างต้นเป็นกรอบแนวทางในการสร้างคุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษาให้เข้มแข็ง และสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ นอกจากหลักการในการประเมินคุณภาพที่กำหนดเป็นกรอบกว้าง ๆ สำหรับการประเมินแล้ว อีกส่วนที่สำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐาน นั่นคือ การกำหนด วัตถุประสงค์ ที่ชัดเจน ในการดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 2 ส่วนหลัก ๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะ

วัตถุประสงค์ทั่วไปสำหรับการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่

1. เพื่อให้ทราบระดับคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาในการดำเนินภารกิจ ด้านต่างๆ
2. กระตุ้นเตือนให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษา และประสิทธิภาพ การบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง
3. เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบัน อุดมศึกษา
4. รายงานสถานภาพและพัฒนาการในด้านคุณภาพและมาตรฐานของ สถาบันอุดมศึกษาต่อสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ส่วนวัตถุประสงค์เฉพาะของการประเมินคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้เป็น เป้าหมายของการจัดการศึกษา ได้แก่

1. เพื่อตรวจสอบยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถาบัน อุดมศึกษาและ ประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพตามกรอบแนวทาง และวิธีการที่สำนักงานกำหนด และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของสถาบัน อุดมศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดเด่นจุดที่ควรพัฒนาของ สถาบันอุดมศึกษาเงื่อนไขของความสำเร็จ และสาเหตุของปัญหา

3. เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

4. เพื่อส่งเสริมให้สถาบัน อุดมศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง

5. เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

ดังนั้น หลักการและวัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพการศึกษา หากมีการปฏิบัติตามกรอบหรือแนวทางที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสมย่อมบังเกิดผลที่เป็นคุณประโยชน์ต่อการศึกษาหลายประการ ดังที่ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2546, หน้า 8) ได้กล่าวถึงผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษาไว้ 5 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. เกิดการพัฒนาคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องเข้าสู่ระดับมาตรฐานสากล
2. การใช้ทรัพยากรในการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะทำให้การผลิตบัณฑิตทุกระดับ การสร้างผลงานวิจัย และการให้บริการวิชาการเกิดประโยชน์สูงสุด และตรงกับความต้องการของสังคมและประเทศ
4. นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้จ้างงาน และสาธารณชนมีข้อมูลสำหรับการตัดสินใจที่ถูกต้องและเป็นระดับ
5. สถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานบริหารการศึกษา และรัฐบาลมีข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นระบบในการกำหนดนโยบาย วางแผน และบริหารจัดการการศึกษา

ผลลัพธ์ที่ตั้งไว้จากการดำเนินการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา แม้ว่าจะมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาก็ตาม แต่จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า (รุ่ง แก้วแดง, 2550 ก)

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษามีจำนวนถึง 10 กระทรวง 54 กรม และมีสถาบันการศึกษาจำนวนกว่า 54,000 แห่ง ซึ่งเป็นปริมาณที่มากและยากแก่การที่จะควบคุมตรวจสอบให้ทั่วถึง อีกทั้งการจัดการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ก็แตกต่างกัน ตามนโยบายของกระทรวง ทำให้เกิดความหลากหลายและคลุมเครือในเรื่องคุณภาพ การศึกษา ซึ่งไม่อยู่บนบรรทัดฐานเดียวกัน

2. การไม่ยอมรับผลการประเมินที่ออกมาในทางลบ ทำให้การประเมินไม่มีผล ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

3. การเก็บข้อมูลไม่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่ได้มาไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง หรือการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านขั้นตอนมาก ทำให้ล่าช้าไม่ทันการ

4. ขาดการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการติดตามประเมินผล

5. สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ ยังขาดการติดตามและประเมินผลภายใน หน่วยงานบางหน่วยงานไม่มีการประเมินผลภายในเป็นระยะเวลาถึง 3-4 ปี

6. ระบบการประเมินผลของไทยยังขาดการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานระดับชาติที่มี คุณภาพ เพื่อใช้ประเมินคุณภาพการศึกษาในแต่ละระดับ

7. ขาดองค์กรกลางที่มีความเป็นอิสระ ไม่ขึ้นอยู่กับอิทธิพลภายนอกและมีความ เชื่อว่าชาญเป็นที่ยอมรับที่จะเข้ามาตรวจสอบผลการดำเนินงานจัดการศึกษาของ หน่วยงานต่าง ๆ และให้การรับรองคุณภาพแก่หน่วยงานหรือสถาบันการศึกษานั้น ๆ ได้ อย่างมีประสิทธิภาพและเที่ยงธรรม

8. ไม่มีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชน และไม่มีการเผยแพร่การรายงานผล ให้สาธารณชนได้รับทราบ

ปัจจัยหลายประการที่กล่าวแล้วซึ่งส่งผลให้การประเมินคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาประสบกับปัญหาเนื่องจากขาดความเข้าใจ และการให้ความสำคัญกับการ ประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาน้อยไป ซึ่งปัญหาเหล่านี้ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็น ระบบจากทุกส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษา สถาบันการศึกษา ตัวผู้เรียน ครอบครัว ย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องที่สัมพันธ์ต่อการสร้าง

คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทั้งสิ้น แต่ถ้ามองในระดับสถาบันที่ประสิทธิประสาทความรู้ให้กับผู้เรียนโดยตรงนั้น ไกรวุฒิ เกียรติโกมล ให้ความเห็นว่ หลักเกณฑ์ในการพิจารณารับรองมาตรฐานการศึกษาระดับสถาบันควรประกอบด้วยหัวข้อการพิจารณา 10 หัวข้อ คือ

1. ปรัชญาและจุดมุ่งหมาย
2. องค์กรและการบริหาร
3. ทรัพยากร และการเงิน
4. คณาจารย์และบุคลากรอื่น
5. หลักสูตรและการเรียนการสอน
6. ห้องสมุดและสื่อการศึกษา
7. การบริการนักศึกษา
8. อาคารสถานที่
9. งานวิจัยและพัฒนา
10. โครงการพัฒนาสถาบัน

นอกจากนั้นกระบวนการรับรองมาตรฐานการศึกษาทั้งระดับสถาบันและระดับสาขา วิชาควร เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง มีการประเมินผลทุกกระยะ 4-5 ปี ขั้นตอนในการประเมินต้องชัดเจน เน้นการหาข้อมูลและข้อเท็จจริงนอกเหนือจากการรายงานของสถาบัน สาขาวิชา นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะและมาตรการดำเนินการในกรณีที่ไม่ถึงเกณฑ์ที่จะรับรอง (ไกรวุฒิ เกียรติโกมล 2535, หน้า 32)

จารุวรรณ ประทุมศรี 2547, หน้า 87 กล่าวถึงองค์ประกอบและดัชนีของคุณภาพของการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาว่าประกอบไปด้วย 6 ด้าน ที่จะทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐาน ได้แก่

1. อาจารย์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง ดัชนีบ่งชี้คุณภาพของอาจารย์ประกอบด้วย กระบวนการคัดเลือกอาจารย์ จะต้องมึเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือก และวิธีการคัดเลือกที่ชัดเจน คุณภาพอาจารย์ มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์อาจารย์บัณฑิตศึกษาของสถาบัน มีความรู้ความสามารถเชิงวิชาการ จำนวนอาจารย์เพียงพอ มีคุณธรรมและ

จริยธรรมในวิชาชีพผู้บริหารและวิชาชีพครู มีกระบวนการพัฒนาอาจารย์ และมีระบบประกันความน่าเชื่อถือของการประเมินผลการสอนและการประเมินผลวิชาการ

2. หลักสูตร ดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหารายวิชาในหลักสูตร หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นได้ทำการสำรวจความต้องการของสังคมการบริหารหลักสูตร และมีระบบการติดตามความก้าวหน้าของมหำบัณฑิต

3. กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผล ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ ประกอบด้วยการใช้วิธีการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีการจัดทำรายงานในรูปแบบบทความวิชาการนำไปตีพิมพ์ในวารสารทางการศึกษา ใช้สื่อและนวัตกรรมในการสอนและส่งเสริมให้นิสิต/นักศึกษาใช้สื่อในการศึกษา มีระบบการควบคุมคุณภาพวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/การศึกษาค้นคว้าอิสระ เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการ มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการทำวิทยานิพนธ์ มีคู่มือการวัดผลประเมินผล

4. นิสิต/นักศึกษา และมหำบัณฑิต จัดเป็นตัวย้อนหลักทางการศึกษา ดัชนีบ่งชี้คุณภาพประกอบด้วยกระบวนการคัดเลือกนิสิต/นักศึกษาควรจะใช้เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรี ประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงาน เจตคติต่อวิชาชีพ คะแนนสอบคัดเลือก ความพร้อมในการเข้าศึกษา และความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งเกณฑ์ต่างๆ จะต้องมีการเขียนไว้ในคู่มืออย่างชัดเจน มีวิธีการคัดเลือกโดยยึดหลักความเสมอภาคและเป็นธรรม เกณฑ์คุณภาพนิสิต/นักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาสามารถพิจารณาจากสัดส่วนจำนวนผู้สมัคร: จำนวนที่รับเข้าศึกษา คะแนนเฉลี่ยของผู้ผ่านการคัดเลือก จำนวนผู้ได้รับเกียรตินิยมในระดับปริญญาตรี มหำบัณฑิตมีความรู้ความสามารถ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษามาจัดทำโครงการต่างๆ สามารถเรียนจบหลักสูตรในระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด สำเร็จการศึกษาโดยคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 3.50 และสามารถผ่านการสอบแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกของสถาบันที่มีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ

5. ทรัพยากรสนับสนุนการศึกษา ทรัพยากรสนับสนุนการศึกษาที่สาขาวิชาจัดให้กับนิสิต/นักศึกษา จะต้องครอบคลุมทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณ ระบบสารสนเทศ สื่อการศึกษา และบริการห้องสมุด การบริการทางวิชาการ การให้คำปรึกษานันทนาการ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนและห้องทำงานนิสิต/นักศึกษา ทุนการศึกษา รวมทั้งกิจกรรมนิสิต/นักศึกษา ซึ่งนับเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการจัดการ ศึกษาการพัฒนาบุคลิกภาพและการพัฒนาการทำงานเป็นทีม ดัชนีบ่งชี้ด้านสื่อการศึกษา และบริการห้องสมุดประกอบด้วยตำรา วารสารมีความทันสมัย มีศูนย์การเรียนรู้ที่ทันสมัย มีระบบบริการที่เอื้อต่อการศึกษา ค้นคว้า มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานของอาจารย์ และให้คำปรึกษาทางวิชาการ มีบรรยากาศวิชาการ งบประมาณสำหรับสื่อ ตำรา วารสาร มีเพียงพอ การบริหารงานบุคคลมีขอบข่ายภาระงานชัดเจน

6. การบริหาร ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการบริหารประกอบด้วย ประชญา ปณิธาน และเป้าหมายการจัดการศึกษาของหน่วยงานมีการเขียนไว้อย่างชัดเจน การกำหนดนโยบายด้านภารกิจของหน่วยงานมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน จัดทำแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบาย กำหนดสายการบริหาร การบังคับบัญชาและจัดโครงสร้างองค์การให้มีความคล่องตัวในการดำเนินภารกิจทั้งในบุคลากรของหน่วยงานได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีระบบการสรรหาหัวหน้าภาควิชาและประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาดังกล่าวในปัจจุบันนี้มุ่งที่จะให้มีการนำผลการประเมินไปพัฒนาการศึกษา (improvement through evaluation) ซึ่งทำให้สถาบันการศึกษาตื่นตัวในการแข่งขันกันสร้างคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มากกว่าที่จะประเมินเพื่อให้ได้รางวัลดังเช่นที่ผ่านมาตั้งแต่ริเริ่มแนวคิดในการจัดทำระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งมีประเด็นที่ค้ำนึ่งถึง 4 ประการ ที่ (รุ่ง แก้วแดง, 2550) นำเสนอไว้ ได้แก่

1. ให้มีระบบประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของชาติ สำหรับทุกระดับการศึกษา โดยยึดหลักความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายการศึกษาตามแผนพัฒนาการ

ศึกษาแห่งชาติและการติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยให้มีการประเมินทั้ง 2 ระบบ (รุ่ง แก้วแดง, 2550ข) ดังต่อไปนี้

1.1 การประเมินภายในของหน่วยงานและสถาบันการศึกษาทั้งหมด โดยประยุกต์แบบ และกระบวนการของ ISO 9000 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมภาคเอกชนและผู้เกี่ยวข้องจะร่วมกันพัฒนารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม

1.2 การประเมินผลภายนอก พัฒนารูปแบบของสำนักงานมาตรฐานการศึกษาของอังกฤษ (OFSTED) มาประยุกต์ใช้กับการศึกษาระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและการศึกษานอกโรงเรียน ส่วนการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษาทั้งหมดประยุกต์จากระบบของสมาคมรับรองมาตรฐานสถาบันการศึกษาของสหรัฐอเมริกา และระบบประเมินภายนอกของอังกฤษ

1.3 ให้มีการจัดตั้งสถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่สนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาของชาติ ส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทั้งภายในและภายนอกของสถาบันการศึกษา กำหนด นโยบาย เป้าหมายการศึกษา และมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและคณะรัฐมนตรี ในระยะแรกสถาบันดังกล่าวจะเป็นหน่วยงานภายในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีและจะพัฒนาขึ้นเป็นหน่วยงานอิสระต่อไป

2. ให้มีการจัดตั้งหน่วยงานภายใน เพื่อรับผิดชอบการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาในกระทรวง ทบวง กรม ที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ฯลฯ

3. ให้สถาบันการศึกษาทุกระดับ ทั้งที่เป็นของรัฐ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และเอกชน ดำเนินการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ทั้งการประเมินภายในด้วยตนเอง และร่วมกับหน่วยงานอื่นในการประเมินภายนอก

4. ให้มีการประเมินภายนอก โดยเอกชนซึ่งเป็นผู้ประเมินผล จดทะเบียน และ สมาคมวิชาชีพดำเนินการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาร่วมกับหน่วยงาน ภาครัฐ เพื่อรับรองและปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

หากมีระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาดังกล่าว ประโยชน์ที่จะ ได้รับ คือ จะมีองค์กรกลางที่เป็นอิสระ มีผู้ประเมินที่เป็นมืออาชีพ ส่งเสริมให้มีการ ประเมินภายในและภายนอก ทำให้ระบบการศึกษาไทยเป็นระบบเปิดที่ประชาชนและ ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นให้สถาบันการศึกษาทุก ระดับเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้สามารถแข่งขัน ได้กับมาตรฐานการศึกษาของ โลก

การมีระบบประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา จะทำให้ประชาชนทุกคน เชื่อมั่นได้ว่าลูกหลานได้รับการศึกษาในสถาบันการศึกษาที่มีมาตรฐาน และรัฐบาลเองก็ จะสามารถจัดสรรงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันการศึกษาใดมีมาตรฐาน สูงจำเป็นต้องใช้งบประมาณมากกว่าก็ต้องสนับสนุน หรือสถาบันการศึกษาใดมีปัญหา ก็ ต้องเข้าไปช่วยเหลือ เพื่อว่าผู้เรียนจะได้ไม่ต้องรับการศึกษาที่มีมาตรฐานต่ำไปตลอด ชีวิต กลายเป็นพลเมืองชั้นสองหรือชั้นสามอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ระบบ การศึกษาสามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพออกสู่สังคมอันจะเป็นพลังขับเคลื่อน ทั้งเศรษฐกิจ สังคมการเมืองของประเทศให้รอดหน้าไปในทิศทางที่วางกรอบไว้ โดย เฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการผลิตกำลังคนระดับสูง การวิจัยสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศและสามารถแข่งขันกับ นานาประเทศจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้อุดมศึกษาสามารถเป็น กลไกที่มีประสิทธิภาพที่จะนำการพัฒนาประเทศ

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรปภัตสร ปริญญาญกุล (2546) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศาสตร์ สถาบันราชภัฏ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ในสถาบันราชภัฏ พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ของผู้เรียนสาขาวิชาศิลปศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ และศึกษาผลจากการใช้แบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ที่เสริมสร้างทักษะ การทำงานในด้านทักษะด้านการปฏิบัติการแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีม

ผลการทดลองที่ได้จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ในสาขาวิชาศิลปศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ การจัดการสอนเชิงประสบการณ์ในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน และการผสมผสานระหว่างการสอนเชิงประสบการณ์ในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน
2. หลังทดลองนักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. หลังการทดลองนักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
4. หลังการทดลองนักศึกษากลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการทำงานเป็นทีมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
5. หลังการทดลองนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการปฏิบัติสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
6. หลังการทดลองหนึ่งเดือนกลุ่มทดลองมีความสามารถในด้านทักษะการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เฉลิมชัย มนุเสวต (2543) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบวิชาที่ใช้ในการเรียนการสอนเชิงบูรณาการในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริการชุมชนใน

สถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พัฒนารูปแบบวิชาที่ใช้ในการเรียนการสอน
เชิงบริการและศึกษาผลของการใช้รูปแบบวิชาที่ใช้การเรียนการสอนเชิงบริการที่มีต่อ
พัฒนาการของนักศึกษา ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับบริการชุมชน ส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับชนบทศึกษา
ซึ่งปรากฏอยู่ในหลักสูตรที่เป็นวิชากลุ่มศึกษาทั่วไป วิชาเอก และวิชาเลือก โดยภาพรวม
รูปแบบการเรียนการสอนยังเป็นการเรียนรู้ในห้องเรียนมากกว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์

2. รูปแบบวิชาที่พัฒนาขึ้น เป็นการบูรณาการการเรียนการสอนกับกิจกรรม
นักศึกษา ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล โดยมุ่งพัฒนานักศึกษาทั้งใน
ด้านองค์ความรู้ บุคลิกภาพ วัตถุประสงค์การเรียนการสอนเป็นภาคทฤษฎี 30% ภาคทฤษฎีและ
กิจกรรม 50% ภาคกิจกรรมชุมชน 20% เนื้อหาวิชามี 2 ส่วน คือ เนื้อหาในรายวิชานั้น ๆ
กับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมบริการชุมชน การประเมินผลจากความรู้ในเนื้อหาวิชาและ
การสะท้อนผลการเรียนรู้จากบริการชุมชน

3. หลักการทดลองรูปแบบการเรียนการสอนเชิงบริการ นักศึกษามีพัฒนาการที่ดี
ขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างเห็นได้ชัดเจน ทั้งในด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การ
สื่อสารระหว่างบุคคล การเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะผู้นำ และการแสดงความคิดเห็น และ
ประสบการณ์ของตนเอง

สุพัตรา กุหากาญจน์ (2542) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนระดับ
บัณฑิตศึกษา ภาควิชา โสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยวิธีเบนชาร์กิงกับ
แผนกวิชาวิทยาศาสตร์การสอน สถาบันการศึกษาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนานยาง
การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำกระบวนการเบนชาร์กิงมาปรับปรุงการจัดการเรียน
การสอนระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชา โสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการ
เปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของแผนกวิชาวิทยาศาสตร์การสอน
สถาบันการศึกษาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนานยาง ในกระบวนการเบนชาร์กิง
นี้ เป็นการนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความแตกต่าง ระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และเสนอแนวทาง
ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาของภาควิชา โสตทัศนศึกษา
ในด้านกระบวนการเรียนการสอน บุคลากร ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนการสอน และ

การควบคุมคุณภาพ ผลการวิจัยที่ได้จากกระบวนการเบนชมาร์กิง เสนอแนะแนวทางในการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชาโสตทัศนศึกษา ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเรียนการสอน ควรปรับปรุงโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอนควรเป็นแบบเน้นการวิจัย และควรเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน

2. บุคลากร ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในด้านการวิจัย และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

3. ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนการสอน ควรจัดหาห้องปฏิบัติการของภาควิชา และจัดหาคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ที่ทันสมัยให้แก่อาจารย์และนิสิตสำหรับการเรียนการสอนและการวิจัย

4. การควบคุมคุณภาพ ควรให้มีการตรวจสอบการจัดการเรียนการสอนจากสถาบันภายนอกที่มีชื่อเสียง

Kreber (1999) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการสอนด้วยวิธีวิเคราะห์หลักสูตรผู้เรียนและวิธีการสอน มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับวิธีการวิเคราะห์หลักสูตร ผู้เรียน และวิธีการสอนก่อนดำเนินการสอน และสิ้นสุดการสอน มีกลุ่มตัวอย่างคืออาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาประเทศแคนาดา จำนวน 26 คน ที่ดำเนินการสอนวิชานโยบายการศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างต้องดำเนินการสอนตามขั้นตอน คือ วิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียนและเลือกวิธีการสอนด้วยการตั้งคำถามก่อนดำเนินการสอน คือ อะไรคือเป้าหมายของหลักสูตร จะไปถึงเป้าหมายของหลักสูตรได้อย่างไร มีวิธีการที่จะเรียนรู้เป้าหมายของหลักสูตรได้อย่างไร ส่วนการวิเคราะห์ผู้เรียนนั้นกลุ่มตัวอย่างต้องตอบคำถามว่า จะทำอย่างไรจึงจะเรียนรู้ว่าผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้แบบไหน แล้วจะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุดได้อย่างไร มีอะไรเกิดขึ้นเมื่อผู้สอนพิจารณาวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบคำถามต่าง ๆ ได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือผู้สอนต้องถามตัวเองว่าจะวางแผนการสอนอย่างไร จะใช้สื่ออะไร และจะเลือกวิธีการสอนอย่างไร จะประเมินผู้เรียนอย่างไร มีผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 26 คน ก่อนดำเนินการสอนต้องคอยตอบคำถามเหล่านี้ให้ได้ก่อน แล้วเมื่อสิ้นสุดการสอนผู้วิจัยสอบถามความ

คิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างว่ามีความคิดเห็นอย่างไรกับการพัฒนาการสอนด้วยวิธีการดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสังเกต สัมภาษณ์ร่วมด้วย มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ส่วนเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ก่อนดำเนินการสอนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีวิเคราะห์หลักสูตร ผู้เรียนและวิธีการสอนสามารถช่วยให้ผู้สอนดำเนินการสอนได้อย่างมีคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยเลขคณิต 4.14 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74 แต่เมื่อสิ้นสุดการสอนกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับวิธีการพัฒนาการสอนโดยการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนของผู้วิจัย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต 3.81 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.99 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างแม้ส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการพัฒนาการสอน โดยมีการวิเคราะห์หลักสูตร ผู้เรียนและวิธีการสอน แต่ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างก็มีการกระจายสูง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอและว่าควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างหลายๆกลุ่ม และควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น ผู้วิจัยยังให้ข้อเสนอแนะว่าการพัฒนาการสอนด้วยวิธีการใด ต้องสอบถามความคิดเห็นของผู้สอนก่อนนำไปสู่การปฏิบัติจริง

Hickman (2000) ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อพัฒนาการประเมินผลการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา มีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ จำนวน 20 คน มีรูปแบบการศึกษาเป็นการศึกษาวิจัยเชิงอนาคต ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเนื้อหาของการประเมินผลการสอนของอาจารย์ต้องประกอบด้วย

- 1 มีการวางแผนการสอน เพื่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 2 มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียนและความก้าวหน้าของผู้เรียน
- 3 มีการเขียนหรือการแสดงออกให้เห็นถึงความรู้ด้านเนื้อหาที่สอน
- 4 มีการจัดการเกี่ยวกับเวลา สถานที่ เอกสาร สื่อ อุปกรณ์ในการสอนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 5 มีวิธีการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

- 6 มีวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน
- 7 มีการจัดสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- 8 มีการรักษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนให้มุ่งการเรียนรู้

Urchik (2004) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของการบริการ และผลกระทบดังกล่าวของนักศึกษาผู้ใหญ่ในระดับอุดมศึกษา การวิจัยได้ศึกษาการบริการทั้งทางด้านที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ และด้านที่ไม่เกี่ยวข้อง การวิจัยพบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่พิจารณาว่า ตนเป็นลูกค้าของสถาบันอุดมศึกษา ความพึงพอใจของการบริการของนักศึกษาขึ้นกับปัจจัยต่าง ๆ คือ พื้นฐานของตัวนักศึกษา ประสบการณ์และสถานการณ์ที่พบ ซึ่งการยอมรับความพึงพอใจของการให้บริการสอดคล้องกับรูปแบบทางจิตวิทยาการพัฒนา การของผู้ใหญ่ของฮิวตัน

Dove (2005) ศึกษาเรื่อง การแบ่งปันศูนย์บริการ: รูปแบบของประสิทธิผลของมหาวิทยาลัย ในสภาวะที่มหาวิทยาลัยต้องควบคุมค่าใช้จ่ายและตัดทอนต้นทุน โครงสร้างการบริหารยังคงสภาพการกระจายอำนาจให้กับหน่วยงานทางวิชาการ จากการศึกษางานการบริหารในหลายมหาวิทยาลัย และหลายระดับของการบริหาร พบว่า งานทางการบริหารยังมีการซ้ำซ้อนกันอยู่มาก ดังนั้น มหาวิทยาลัยจำนวนมากจึงตัดค่าใช้จ่ายในการบริหารและมุ่งไปยังการสอน การวิจัย และการบริการสังคม ประโยชน์ที่ได้รับคือ การเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัย การแบ่งปันศูนย์บริการ ซึ่งเป็นแนวคิดธุรกิจ ถูกนำมาใช้ในมหาวิทยาลัยเพื่อใช้ในการทำงานบริหารราชการ